

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради
КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»
№ 4 від 28.08.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»
№ 41 від 31.08.2026

**Освітня програма підвищення кваліфікації
асистентів учителів закладів загальної середньої освіти**

**«ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАРТУ
АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ»**

**«THE BASICS OF STARTING A CAREER
OF A TEACHING ASSISTANT»**

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри освітнього
менеджменту та виховання
28.08.2026 № 7

Харків - 2026

Розробник: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Колісник О. В., старший викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психологічної та інклюзивної освіти) Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»).

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійної майстерності асистента вчителя з урахуванням сучасних підходів до супроводу учнів з ООП на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОНУ від 04.11.2025 № 1451).

Термін дії програми: з 01.09.2026 до 31.12.2030 року.

Рецензенти:

Казачінер Олена, доктор педагогічних наук, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Байназарова Олена, старший викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психологічної та інклюзивної освіти) комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти».

© Харківська академія неперервної освіти
Колісник О.В.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність освітньої програми «Основи професійного старту асистента вчителя» зумовлена тим, що в умовах розбудови системи освіти на засадах концепції «Нова українська школа», упровадження Державного стандарту базової середньої освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами базової середньої освіти, створення в закладах освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища для організації інклюзивного навчання, ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами (далі – з ООП).

Відповідно, актуалізується потреба в підвищенні компетентності педагогічних працівників із питань організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних труднощів, потреб і можливостей здобувачів освіти; особливостей партнерської взаємодії педагогів у найкращих інтересах дитини; здійснення супроводу й надання підтримки учням з ООП в межах визначеного рівня підтримки. Актуальними також є питання використання цифрових інструментів у навчанні дітей з ООП та інструментів формувального оцінювання для покращення навчальної мотивації, усвідомлення учнями власних результатів навчання та шляхів їх покращення.

Освітня програма спрямована на підвищення професійної майстерності асистентів учителів, які розпочинають професійну кар'єру на цій посаді в закладі загальної середньої освіти, розвиток їхньої професійної ідентичності та готовності до реалізації педагогічної підтримки учнів з ООП з урахуванням сучасних підходів та вимог.

Цільова група: асистенти вчителів закладів загальної середньої освіти

Обсяг (тривалість): 75 годин (2,5 кредити)

- лекції – 19 год (25 %);
- практико орієнтовані види роботи – 41 год (55 %);
- самостійна робота – 13 год (17 %);
- контрольні заходи – 2 год (3 %).

Особливості реалізації програми:

Тривалість програми – інтенсивна (до 1 місяця).

В основу освітньої програми покладено Типову програму підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОНУ від 04.11.2025 № 1451).

Освітня програма «Основи професійного старту асистента вчителя» може реалізовуватися в очній та/або дистанційній формах навчання, залежно від організаційних можливостей закладу, потреб слухачів і безпекової ситуації в регіоні. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять і практико-орієнтованих форм роботи, зокрема: педагогічних практикумів, освітніх лабораторій, конструкторів, майстерень досвіду, проєктних майстерень,

професійних моделювань, ділових ігор, дискусій, тренінгів розвитку навичок, етичних калейдоскопів, цифрового всеобучу, інтерактивних вправ та самостійної роботи слухачів. Навчання передбачає активну взаємодію учасників освітнього процесу, створення безпечного, інклюзивного та партнерського освітнього середовища, а також доступу до цифрових освітніх ресурсів і онлайн-платформ.

Науково-педагогічні та педагогічні працівники Харківської академії неперервної освіти можуть реалізовувати Програму повністю або частково (з можливістю змін до 30% змісту за умови дотримання державних вимог до підвищення кваліфікації педагогічних працівників).

Для ефективної реалізації програми залучаються тренери-педагоги НУШ, тренери асистентів учителів, фахівці ІРЦ, корекційні педагоги, практики, які мають досвід роботи асистентом вчителя в умовах Нової української школи, усвідомлюють сучасні підходи й засоби реалізації інклюзивного навчання дітей з ООП, володіють сучасними педагогічними методиками, цифровими технологіями.

Оскільки професійного стандарту для асистентів учителів наразі не розроблено, перелік компетентностей, які будуть вдосконалюватися, узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 29.08.2024 №1225).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: формування здатності асистентів учителів здійснювати супровід і педагогічну підтримку учнів з ООП з урахуванням сучасних підходів НУШ, Державного стандарту базової середньої освіти, чинних нормативно-правових документів, що регламентують організацію та здійснення інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- актуалізувати знання педагогічних працівників щодо основних ідей, принципів і цінностей Нової української школи, вимог Державного стандарту базової середньої освіти, нормативно-правового забезпечення інклюзивного навчання; а також особливостей їх застосування в плануванні та реалізації педагогічної підтримки учнів з ООП; поглибити знання слухачів про цифрові інструменти для дистанційного навчання в інклюзивному класі;
- формувати розуміння ролі і особливостей діяльності асистента вчителя в забезпеченні результатів навчання та розвитку учнів з ООП; сучасної лексики інклюзивного навчання як основи толерантності; сучасних педагогічних підходів, мотиваційних технологій, методів підтримки та формування свідомості в учнів з ООП; правил безпеки в цифровому середовищі;
- розвивати вміння асистентів учителів конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства в найкращих інтересах дитини; виявляти толерантність; застосовувати додаткові засоби навчання, адаптації та/або модифікації, методи СЕН та формування здорового

способу життя, цифрові та інші ресурси; надавати підтримку здобувачам освіти відповідно до їх освітніх потреб та індивідуальної освітньої траєкторії;

- удосконалити практичні навички слухачів здійснювати педагогічне спостереження, виявляти сильні сторони та особливі освітні потреби (труднощі) учнів з ООП, аналізувати їх поведінку, рівень самостійності, поступ у навчанні та розвитку; аналізувати відповідність облаштування освітнього середовища принципам УДН; розвивати навички саморефлексії, встановлення причинно-наслідкових зв'язків власних професійних рішень і дій;

- розвивати навички здійснення моніторингу розвитку учнів з ООП; застосування інструментів формульовального оцінювання; оцінювання ризиків в цифровому середовищі та психологічних бар'єрів у професійній діяльності; педагогічної рефлексії та самооцінювання результатів власних професійних рішень;

- вдосконалювати навички створення ефективних індивідуалізованих засобів навчання учнів з ООП, рекомендацій для педагогів і батьків за результатами спостережень за учнем з ООП; моделювання безбар'єрного освітнього середовища, безпечної взаємодії; проєктування власної педагогічної діяльності та професійної траєкторії розвитку, зокрема засобами ШІ.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- компетентність педагогічного партнерства (Вчитель ЗЗСО Б3);
- інклюзивна компетентність (Вчитель ЗЗСО В1);
- організаційна компетентність (Вчитель ЗЗСО Г2).

Очікувані результати навчання:

За результатами навчання слухачі:

- знатимуть основні ідеї, принципи і цінності Нової української школи, вимоги Державного стандарту базової середньої освіти, нормативно-правового забезпечення інклюзивного навчання; орієнтуватимуться в особливостях їх застосування при плануванні та реалізації педагогічної підтримки учнів з ООП; покращать обізнаність стосовно цифрових інструментів для дистанційного навчання в інклюзивному класі;

- усвідомлять роль і особливості діяльності асистента вчителя в забезпеченні результатів навчання та розвитку учнів з ООП; застосовуватимуть сучасну лексику інклюзивного навчання, сучасні педагогічні підходи, мотиваційні технології, методи підтримки учнів з ООП, правила безпеки в цифровому середовищі;

- взаємодіятимуть з учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства; застосовуватимуть додаткові засоби навчання, адаптації та/або модифікації, методи СЕН та формування здорового способу життя, цифрові й інші ресурси; надаватимуть підтримку здобувачам освіти відповідно до їх освітніх потреб та індивідуальної освітньої траєкторії;

- набудуть практичних навичок здійснення педагогічного спостереження, виявлення сильних сторін і особливих освітніх потреб (труднощів) учнів з ООП, аналізуватимуть їх поведінку, рівень самостійності, поступ у навчанні та

розвитку; рефлексуватимуть, умітимуть встановлювати причинно-наслідкові зв'язки власних професійних рішень і дій;

- здійснюватимуть моніторинг розвитку учнів з ООП; застосовуватимуть інструменти формульовального оцінювання в роботі з учнями з ООП, умітимуть рефлексувати, оцінювати ризики в цифровому середовищі та психологічні бар'єри у власній професійній діяльності, ефективність власної професійної діяльності;

- створюватимуть індивідуалізовані засоби навчання учнів з ООП; моделюватимуть безбар'єрне освітнє середовище; проєктуватимуть власну педагогічну діяльність та професійну траєкторію розвитку, зокрема засобами ІІІ.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання побудовано за принципами компетентнісного підходу і поєднує формульовальне та підсумкове оцінювання:

Формульовальне оцінювання – проводиться протягом навчання і включає:

- спостереження за роботою слухачів на практичних заняттях;
- самооцінювання результатів навчальної діяльності слухачами.

Підсумкове оцінювання – здійснюється наприкінці програми у вигляді комплексного тестування по всіх темах освітньої програми, що дозволяє оцінити рівень засвоєння знань, умінь і компетентностей слухачів.

Підсумкове тестування здійснюється у вигляді тесту із 28 питань.

I рівень: 15 завдань з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань наведено чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо слухач вибрав і позначив правильну відповідь (кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

10 завдань з вибором декількох правильних відповідей. До кожного із завдань наведено чотири-шість варіантів відповіді, з яких декілька є правильними. Завдання вважається виконаним, якщо слухач обрав усі правильні варіанти (правильно виконане завдання оцінюється в 1 бал, при наявності помилки – 0 балів).

II рівень: 3 завдання на встановлення відповідності. До кожного завдання наведено інформацію, позначену цифрами і буквами. Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Слухачу потрібно правильно поєднати рядки та колонки (кожна правильно встановлена відповідність оцінюється в 1 бал).

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання підсумкового тесту, – 37 балів. Прохідний бал – 25 (68%). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Змістові критерії для складання тестових завдань:

- Знання та розуміння – усвідомлення ключових ідей, принципів і цінностей Нової української школи, вимог Державного стандарту базової середньої освіти, нормативних документів з питань інклюзивного навчання учнів з ООП, особливостей діяльності асистента вчителя, сучасних педагогічних підходів, мотиваційних технологій, методів підтримки учнів з ООП,

цифрових інструментів для дистанційного навчання в інклюзивному класі, правил безпеки в цифровому середовищі.

- Застосування – уміння співпрацювати на засадах педагогіки партнерства, добирати та застосовувати додаткові засоби навчання, адаптації та/або модифікації, методи СЕН та формування здорового способу життя, цифрові й інші ресурси; надавати підтримку здобувачам освіти відповідно до їх освітніх потреб та індивідуальної освітньої території.
- Аналіз – здатність до здійснення педагогічного спостереження, виявлення сильних сторін і особливих освітніх потреб (труднощів) учнів з ООП, аналізу поведінки, рівня самостійності, поступу в навчанні та розвитку дитини, рефлексії та самоаналізу власної професійної діяльності.
- Оцінювання – здатність здійснювати моніторинг розвитку учнів з ООП, використовувати інструменти формувального оцінювання, оцінювати ризики в цифровому середовищі, ефективність власної професійної діяльності.
- Створення – здатність розробляти індивідуалізовані засоби навчання учнів з ООП; моделювати безбар'єрне освітнє середовище; проєктувати власну педагогічну діяльність та професійну траєкторію розвитку, зокрема засобами ІІІ.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Вартість.

- для педагогічних працівників всіх категорій та керівників закладів освіти, що фінансуються з місцевих бюджетів Харківської області, навчання здійснюється безкоштовно;

- для працівників закладів освіти державної та приватної форм власності, працівників закладів інших, крім освіти, галузей, та інших регіонів – платна послуга, вартість якої визначена «Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», що розміщений на сайті Академії (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з активними, практико орієнтованими формами навчальної діяльності, що спрямовані на формування та розвиток професійних компетентностей асистентів учителів.

Особливістю освітньої програми є акцент на діяльнісний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи до навчання, а також застосування цифрових технологій в інклюзивному навчанні учнів з ООП. Важливою складовою програми є створення умов для професійної взаємодії педагогічних працівників, обміну досвідом, спільного проєктування професійної діяльності, зокрема у частині супроводу учнів з ООП, пошуку шляхів вирішення реальних професійних ситуацій.

Самостійна робота слухачів передбачає опрацювання нормативно-правових документів у сфері освіти, аналіз навчально-методичних матеріалів, а також рефлексію власної педагогічної діяльності й визначення індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Рефлексивна сесія «Мої професійні відкриття: що я дізналася /дізнався та як це застосую в практичній діяльності» спрямована на усвідомлення слухачами власних професійних досягнень, змін у підходах до організації додаткової педагогічної підтримки учнів з ООП та визначення подальших кроків професійного розвитку.

Підсумковими заходами є підсумкове тестування.

Підсумкове тестування проводиться з метою комплексної перевірки рівня сформованості знань, умінь і професійних компетентностей за всіма темами освітньої програми.

Зміст програми складається з 7 модулів та 28 тем. На етапі завершення навчання за освітньою програмою слухачі складають підсумковий тест із 28 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 37 бал. Прохідний бал – 25 (68 %). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 75 год, із них: 19 год – лекційні заняття, 41 год – практична робота, 13 год – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Контр. заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти						
1.1	Державний стандарт базової середньої освіти	1	1			2
1.2	Інклюзивний підхід в освіті: сучасне розуміння	1	1			2
1.3	Освітня лабораторія «Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів) та рівні підтримки учнів з ООП у ЗЗСО»	1	1			2
1.4	Актуальні питання забезпечення якості інклюзивного навчання	1	1			2
	Разом за модулем	4	4			8
МОДУЛЬ 2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності						
2.1	Безбар'єрне та безпечне освітнє середовище як основа реалізації інклюзивного навчання	1	1			2
2.2	Універсальний дизайн у сфері освіти: як досягти включення без додаткової підтримки	1	1			2
2.3	Розумне пристосування та додаткові засоби навчання учнів з ООП		2			2
2.4	Навчання через діяльність: створення ефективного освітнього середовища		2	2		4
	Разом за модулем	2	6	2		10

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				Усього
		Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Контр. заходи	
МОДУЛЬ 3. Асистент вчителя у складі команди психолого-педагогічного супроводу						
3.1	Командна взаємодія в найкращих інтересах дитини: створення ІПР	1	1			2
3.2	Педагогічне спостереження: лайфхаки для асистента вчителя- початківця	1	1	2		4
3.3	Майстерня досвіду «Моніторинг розвитку дитини з ООП. Співпраця з фахівцями ІРЦ»		2			2
3.4	Етичний калейдоскоп «Толерантність як основа взаємодії з батьками дітей з ООП»	1	1			2
	Разом за модулем	3	5	2		10
МОДУЛЬ 4. Роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності						
4.1	Співпраця асистента вчителя та вчителя в інклюзивному класі: перші кроки	1	1			2
4.2	Індивідуалізація освітнього процесу учня з ООП: застосовуємо адаптації та/або модифікації		2	2		4
4.3	Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання та розвитку		2	3		5
4.4	Формувальне оцінювання як інструмент асистента вчителя в роботі з учнями з ООП	1	1	2		4
4.5	Соціально-емоційне навчання як ресурс зміцнення ментального здоров'я учнів з ООП	1	1			2
4.6	Мотиваційні технології в діяльності асистента вчителя як шлях до усвідомленого вибору здорового способу життя учнями з ООП	1	1			2
4.7	Інтерактивні методи та практики формування життєвих навичок в учнів з ООП		2			2
4.8	Формування ціннісних орієнтирів і громадянської свідомості учнів в умовах війни	1	1			2
	Разом за модулем	5	11	7		23
МОДУЛЬ 5. Інструменти й ресурси для асистента вчителя						
5.1	Управління цифровою ідентичністю. Кібергігієна. Правила безпеки в цифровому середовищі	1	1			2
5.2	Цифровий всеобуч «Цифрові інструменти для дистанційного навчання учнів з ООП»		2			2
5.3	Професійний старт асистента вчителя: ресурси для успішної діяльності		2	2		4
5.4	Академічна доброчесність у діяльності асистента вчителя	1	1			2
	Разом за модулем	2	6	2		10
МОДУЛЬ 6. Наставництво та професійна підтримка асистента вчителя						
6.1	Професійна ідентичність педагога	1	1			2
6.2	Подолання психологічних бар'єрів на початку професійної діяльності асистента вчителя		2			2

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Контр. заходи	Усього
6.3	Емоційний інтелект та стресостійкість як складові професійної майстерності асистента вчителя		2			2
6.4	Професійна підтримка асистентів учителів. Супервізія	1	1			2
	<i>Разом за модулем</i>	2	6			8
МОДУЛЬ 7. Організаційно-рефлексивний						
7.1	Настановне заняття. Мотиваційна сесія «Мої очікування від навчання»	1	1			2
7.2	Рефлексивна сесія «Мої професійні відкриття: що я дізналася /дізнався та як це застосую в практичній діяльності»		2			2
	<i>Разом за модулем</i>	1	3			4
	Підсумкові заходи Підсумкове тестування				2	2
	Усього	19	41	13	2	75

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти

Тема 1.1. Державний стандарт базової середньої освіти

Структура Державного стандарту базової середньої освіти. Ціннісні орієнтири базової середньої освіти. Особистісно орієнтована освіта - один із ключових підходів сучасної школи. Освітні галузі. Мета та компетентнісний потенціал освітніх галузей. Компетентнісний та діяльнісний підходи, які дозволяють перетворити цінності та індивідуальний розвиток на конкретні результати навчання.

Практична частина:

- Робота з документом Стандарту: виділення компетентностей учнів за предметами.
- Створення таблиці відповідності між компетентностями та навчальними завданнями.
- Підготовка коротких презентацій: «Додаткова підтримка учнів з ООП задля досягнення результатів навчання з навчального предмета».

Тема 1.2. Інклюзивний підхід в освіті: сучасне розуміння

Інклюзивне навчання як невід’ємна складова розбудови громадянського суспільства в Україні. Сутність і цінності інклюзивної освіти. Мета та принципи інклюзивного навчання. Сучасний понятійний апарат інклюзивного навчання. Особи з ООП: сучасне розуміння, труднощі в освітньому процесі, рівні підтримки.

Реалізація права учнів з ООП на освіту в українському законодавстві. Нормативні засади організації інклюзивного навчання в ЗЗСО в умовах воєнного стану. Поняття про Міжнародну класифікацію функціонування, обмежень

життєдіяльності та здоров'я (МКФ), МКФ-ДП та можливості її застосування в інклюзивному навчанні.

Інклюзивна компетентність педагога як основа забезпечення рівності й підтримки учнів у освітньому процесі.

Практична частина:

- Аналіз чинних нормативно-правових документів з питань організації інклюзивного навчання учнів з ООП, надання додаткової підтримки в освітньому процесі.
- Визначення шляхів дотримання принципів інклюзивного навчання в роботі асистента вчителя.

Тема 1.3. Освітня лабораторія «Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів) та рівні підтримки учнів з ООП у ЗЗСО»

Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступені прояву. Інтелектуальні особливі освітні потреби (труднощі). Функціональні (сенсорні, моторні, мовленнєві) особливі освітні потреби (труднощі). Фізичні особливі освітні потреби (труднощі). Навчальні особливі освітні потреби (труднощі). Соціоадаптаційні (особистісні, середовищні) / соціокультурні особливі освітні потреби (труднощі). Роль педагогічних працівників та фахівців ІРЦ у встановленні наявності та визначенні ступеня прояву освітніх труднощів у здобувачів освіти.

Поняття «додаткова підтримки» в освітньому процесі. Види підтримки. 5 рівнів підтримки учнів з ООП. Особливості додаткової підтримки на кожному рівні. Додаткова підтримка першого рівня. Урахування визначеного рівня підтримки учня з ООП в освітньому процесі. Допомога чи гіперопіка? Правила надання підтримки.

Практична частина:

- Вправа на розуміння висновку ІРЦ про комплексну оцінку розвитку дитини з ООП.
- Робота в групах. Моделювання педагогічної взаємодії «Додаткова підтримка без гіперопіки».

Тема 1.4. Актуальні питання забезпечення якості інклюзивного навчання

Інклюзивне навчання – наскрізний компонент внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Нормативно-правовий контекст організації інклюзивного навчання. Допоміжні технології як елемент інклюзивного освітнього середовища. Складові закладу освіти, який розвиває інклюзивне середовище. Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. Створення команди психолого-педагогічного супроводу.

Скаффолдинг: як працює ефективна стратегія підтримки учнів. Дистанційне навчання для дітей з ООП: to do list для педагога. Дослідження потреб стейкхолдерів у забезпеченні якості освіти в аспекті впровадження інклюзивного навчання. Проєктний менеджмент в контексті інклюзивного навчання: від теорії до практики. Модель та технологія управління процесом організації інклюзивного навчання.

Практична частина:

- Майстерня нормативів: аналіз практичного застосування нормативно-правових документів для організації інклюзивного навчання в ЗЗСО.
- Стратегічний марафон: проєктування комфортного психологічного простору для підтримки учнів з особливими освітніми потребами.

- Аналіз кейсів із практики підтримки учнів.

МОДУЛЬ 2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності

Тема 2.1. Безбар'єрне та безпечне освітнє середовище як основа реалізації інклюзивного навчання

Поняття «безбар'єрність» та її види: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна освітня, економічна. Нові виміри безпеки: виклики та рішення в умовах воєнного стану.

Компоненти освітньої безбар'єрності: доступність інфраструктури освітніх середовищ та обладнання (ергономіка та безпека шкільного середовища; привабливий дизайн приміщень, обладнання, меблів, прилеглої території), безпроблемне пересування (забезпечення достатнього фізичного простору учням і вчителям, які використовують допоміжні пристрої; раціональне використання простору з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти), доступність навчального матеріалу та засобів навчання відповідно до потреб здобувачів освіти (пояснення вчителя, колективне обговорення, персоналізовані інструкції тощо), рівні можливості для здобуття освіти, психологічна підтримка.

Створення безпечного середовища та профілактика дитячого травматизму в умовах інклюзивного простору. Формування інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання освітнього простору в забезпеченні внутрішньої системи якості освіти.

Практична частина:

- Аналіз освітнього середовища щодо виявлення бар'єрів і ризиків безпеки.
- Складання чеклиста «Профілактика травматизму в інклюзивному середовищі».
- Робота в групах: моделювання безбар'єрного та безпечного освітнього простору в умовах дистанційного навчання.

Тема 2.2. Універсальний дизайн у сфері освіти: як досягти включення без додаткової підтримки

Сутність поняття «універсальний дизайн». Фокус універсального дизайну: предмети, простір, інформація, послуги. Принципи універсального дизайну в навчанні (UDL – Universal Design for Learning): використання різноманітних методів для представлення інформації (письмові, усні, візуальні, тактильні); надання учням альтернативних способів дій та демонстрування знань, умінь, способів діяльності (презентація, есе, схема, виріб тощо); урахування інтересів учнів для вибору змісту навчання, рівня складності завдань, способів мотивування.

Приклади універсального дизайну в освіті: чіткі лінії видимості; регулятори гучності; вибір мови; рамповий доступ у басейнах; субтитри на відеоматеріалах; знаки з візуальним контрастом; вебсторінки, які надають альтернативний текст для опису зображень; інструкції, за допомогою яких навчальний матеріал подається як усно, так і візуально; наліпки з великим шрифтом на кнопках управління обладнанням; музей, який дозволяє відвідувачам вибирати – слухати або читати описи та ін.; візуальні способи надання інформації; контрастні елементи; використання значків з текстовими мітками. Інтеграція принципів UDL у планування уроку. Значення

універсального дизайну в упровадженні концепції НУШ. Універсальний дизайн у забезпеченні рівності всіх здобувачів освіти.

Практична частина:

- Робота в групах: визначення елементів універсального дизайну в освітньому середовищі.
- Відпрацювання навичок розроблення альтернативних способів представлення та виконання завдання, демонстрації результатів навчання.
- Проектування уроку в інклюзивному класі на засадах UDL.

Тема 2.3. Розумне пристосування та додаткові засоби навчання учнів з ООП

Характеристика поняття «розумне пристосування». Розумне пристосування та додаткові засоби для навчання (аудіотактильний прилад, прилад для читання плоскодруктованих текстів, накладки зі шрифтом Брайля; лінза Френеля; онлайн-сервіси перекладу української жестової мови та ін.).

Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з ООП. Додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Практична частина:

- Визначення доцільних видів розумного пристосування на підставі аналізу особливих освітніх потреб учнів. Добір допоміжних та додаткових засобів.
- Моделювання застосування розумного пристосування та допоміжних засобів навчання задля залучення й діяльності здобувача освіти з ООП.
- Практикум альтернативної та додаткової комунікації.

Тема 2.4. Навчання через діяльність: створення ефективного освітнього середовища»

Інклюзивне освітнє середовище, його сутність та основні характеристики. Ефективне освітнє середовище, умови ефективності.

Поняття «навчання через діяльність». Принципи діяльнісного підходу в освіті. Методи навчання через діяльність. Групова та проектна діяльність. Інтерактивні технології навчання. Ігрові та практичні методи. Застосування діяльнісного підходу в умовах інклюзії.

Інструменти моніторингу ефективності навчання. Оцінка освітніх досягнень учнів. Зворотний зв'язок у навчанні. Використання технологій для аналізу результатів навчання.

Практична частина:

- Практикум «Використання інтерактивних та ігрових методів навчання».
- Створення концептуальної карти методів навчання через діяльність.
- Розробка уроку в інклюзивному класі з використанням діяльнісного підходу.
- Рефлексія «Ефективне освітнє середовище засобами діяльності асистента вчителя».

МОДУЛЬ 3. Асистент вчителя у складі команди психолого-педагогічного супроводу

Тема 3.1. Командна взаємодія в найкращих інтересах дитини: створення ІПР

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП (далі – Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу. Асистент учителя як учасник Команди супроводу. Функції асистента вчителя в складі Команди супроводу.

Сутнісна характеристика поняття «індивідуальна освітня траєкторія». Індивідуальна програма розвитку (далі – ІПР) як засіб реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів з ООП. Особливості її розроблення та впровадження. Роль асистента вчителя в розробленні та реалізації ІПР.

Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями (спеціальними педагогами, практичним психологом, соціальним педагогом та ін.) та асистентом дитини (учня). Відмінність у роботі асистента вчителя і асистента дитини.

Практична частина:

- Рольова гра «Моделювання засідання Команди супроводу».
- Робота з прикладом ІПР: визначення ролі асистента вчителя в складанні та реалізації.
- Порівняльний аналіз функцій асистента вчителя та асистента дитини.
- Рефлексивне обговорення в колі «Кращі практики партнерської взаємодії з батьками та фахівцями. Секрети успіху».

Тема 3.2. Педагогічне спостереження: лайфхаки для асистента вчителя-початківця

Метод спостереження як один із способів автентичного оцінювання. Спостереження – дослідницький метод цілеспрямованого і організованого сприйняття та реєстрації поведінки досліджуваного об'єкта. Щоденник спостережень за учнем з ООП: особливості оформлення, зміст, ведення записів.

Дані про засвоєння навичок, рівень самостійності. Критерії визначення сформованості навичок у осіб з ООП. Оцінка труднощів дитини в освітньому процесі. Відстеження сильних сторін учня. Застосування результатів спостережень у плануванні освітнього процесу, створенні умов для успішності здобувача освіти, консультуванні батьків, здійсненні моніторингу розвитку дитини з ООП.

Практична частина:

- Тренінг розвитку навичок педагогічного спостереження та фіксації результатів.
- Моделювання структури щоденника спостережень за учнем з ООП.
- Практична робота «Створення рекомендацій для педагогів та батьків на основі даних спостережень».

Тема 3.3. Майстерня досвіду «Моніторинг розвитку дитини з ООП. Співпраця з фахівцями ІРЦ»

Моніторинг розвитку як важлива складова системи психолого-педагогічного супроводу учня з ООП в інклюзивному освітньому середовищі: мета, завдання, принципи. Напрями моніторингу: оцінка фізичного розвитку, мовленнєвого розвитку, когнітивної сфери, емоційно-вольової сфери, поведінки, комунікативної та освітньої діяльності. Види оцінок. Використання схем, таблиць, графіків у процесі оцінювання. Збір та аналіз даних. Методики збору даних, вибір методики.

Роль асистента вчителя у збиранні, фіксації та аналізі інформації про особливості освітнього процесу та поступ у розвитку учня з ООП. Інструменти моніторингу розвитку дитини з ООП (спостереження, аналіз освітньої діяльності, фіксація динаміки розвитку, рефлексивне портфоліо). Використання результатів моніторингу для коригування освітнього процесу та ІПР.

Співпраця асистента вчителя з фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (обмін інформацією, участь у командній взаємодії, виконання рекомендацій ІРЦ).

Практична частина:

- Робота з технологічною картою «Моніторинг поступу розвитку учня з ООП за ключовими напрямками».
- Розвиток навичок застосування графічних інструментів (схем, таблиць, графіків) для візуалізації динаміки розвитку дитини.
- Робота в групах «Коригування змісту ІПР на основі результатів моніторингу».
- Моделювання ситуацій професійної взаємодії асистента вчителя з фахівцями ІРЦ у процесі супроводу дитини з ООП. Складання кейсів з досвіду роботи.

Тема 3.4. Етичний калейдоскоп «Толерантність як основа взаємодії з батьками дітей з ООП»

Особливості комунікації з батьками на різних етапах супроводу дитини. Узгодження очікувань педагогів і батьків щодо розвитку та результатів навчання учня з ООП. Підтримка батьківського ресурсу як складова ефективного психолого-педагогічного супроводу дитини.

Роль асистента вчителя у побудові партнерських (довірливих і взаємоповажних) стосунків з батьками. Партнерство асистента вчителя та батьків у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів з ООП. Складні та конфліктні ситуації: профілактика та конструктивне вирішення.

Толерантність як професійна та етична основа взаємодії педагогічних працівників із батьками дітей з ООП. Етичні принципи спілкування (повага, прийняття, емпатія, конфіденційність, недискримінаційний підхід). Сучасна лексика інклюзивного навчання.

Практична частина:

- Моделювання етичних ситуацій взаємодії асистента вчителя з батьками дітей з ООП.
- Ділова гра «Консультуємо батьків в умовах дистанційного навчання».
- Робота в групах. Складання словника «Сучасна лексика інклюзивного навчання».

МОДУЛЬ 4. Роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності

Тема 4.1. Співпраця асистента вчителя та вчителя в інклюзивному класі: перші кроки

Співпраця педагогів у підготовці й проведенні уроку як фактор впливу на якість інклюзивного навчання та результати навчання учнів з ООП. Як розпочати співпрацю. Умови для налагодження порозуміння. Принципи педагогіки партнерства.

Поняття «спільне викладання». Переваги та основні моделі спільного викладання: модель консультування; модель наставництва; модель співробітництва.

Форми спільного викладання: підтримуюче, паралельне, додаткове, викладання в команді. Особливості спільного викладання в умовах дистанційної та змішаної форм організації освітнього процесу.

Практична частина:

- Обговорення кейсів «Складні ситуації взаємодії учитель – асистент учителя».
- Створення технологічної карти «Розподіл функціональних зон відповідальності вчителя та асистента в умовах дистанційного навчання».

- Практика «5 правил співпраці».

Тема 4.2. Індивідуалізація освітнього процесу учня з ООП: застосовуємо адаптації та/або модифікації

Індивідуалізація як стратегія підтримки дітей з ООП. Якісне психолого-педагогічне вивчення освітніх труднощів, особливих освітніх потреб, індивідуальних можливостей, інтересів, сильних сторін дитини – основа інклюзивного навчання. Індивідуалізація цілей навчання дитини з ООП. Диференційований підхід в інклюзивному класі.

Поняття «адаптація» та «модифікація». Основні завдання адаптації та модифікації. Адаптація змісту навчального предмета / інтегрованого курсу. Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікацій змісту навчальних предметів / інтегрованих курсів для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та/або ППР учня/учениці.

Модифікація змісту навчального предмета / інтегрованого курсу. Основні способи модифікації. Розподіл функціоналу / відповідальності вчителя та асистента вчителя щодо застосування адаптацій / модифікацій в навчанні учня з ООП. Правила адаптування / модифікування навчальних матеріалів.

Практична частина:

- Тренінг розвитку навичок визначення сильних сторін учня з ООП.
- Вправа на диференціацію та усвідомлення адаптацій / модифікацій.
- Групова дискусія «Індивідуалізація навчання учня з ООП: роль асистента вчителя».
- Практика «7 кроків адаптації».

Тема 4.3. Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання та розвитку

Супровід дитини з ООП асистентом вчителя. Основні завдання: супровід організації та процесу навчання, підтримка уваги, додаткові пояснення, включення учнів у групову роботу з однокласниками, поетапна допомога, диференційована допомога, використання допоміжних технологій, забезпечення ситуації успіху, психологічна підтримка. Підтримка самостійності та навчальної мотивації учнів з ООП. Методи додаткової підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання.

Зміст роботи асистента вчителя на уроках різних освітніх галузей. Моделювання підтримки учнів в різних ситуаціях. Гнучкість як умова ефективної діяльності асистента вчителя.

Практична частина:

- Моделювання стратегій залучення учня з ООП до групової та парної роботи.
- Пошук ідей щодо розробки системи підказок та поетапної допомоги для підтримки самостійності учня.
- Тренінг розвитку навичок стимулювання навчальної мотивації та створення ситуації успіху; перемикання уваги та психологічного розвантаження учня під час занять.
- Рефлексія «Професійна валіза асистента вчителя: допоміжні технології супроводу».

Тема 4.4. Формувальне оцінювання як інструмент асистента вчителя в роботі з учнями з ООП

Оцінка і оцінювання. Розподіл відповідальності вчителя (оцінює результати навчання учнів згідно Державного стандарту базової середньої освіти

та/або ІПР учнів з ООП) і асистента вчителя (оцінює процес навчання, зміни розвитку дитини з ООП).

Формувальне оцінювання, його сутність та відмінність від інших видів оцінювання; принципи (неперервності, позитивності, залученість учнів до процесу оцінювання); прийоми (самооцінювання, взаємооцінювання, надання зворотного зв'язку). Значення формувального оцінювання в навчанні учнів з ООП. Навчальні цілі й критерії успіху. Розвиток навичок порівняння зі зразком, самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексії, надання зворотного зв'язку як чинник мотивації та індивідуального особистісного зростання учнів. Інструменти формувального оцінювання («Світлофор», карти запитань, щоденник спостережень, портфоліо, усні коментарі, шкали, кубик Блума та ін.) в діяльності асистента вчителя.

Практична частина:

- Відпрацювання технік зворотного зв'язку та прийомів самооцінювання («Світлофор», шкалювання, рефлексивні екрани).
- Аналіз можливостей і обмежень інструментів формувального оцінювання в діяльності асистента вчителя.
- Адаптування інструментів формувального оцінювання (Кубик Блума, карти запитань) під індивідуальні потреби та можливості учнів.

Тема 4.5. Соціально-емоційне навчання як ресурс зміцнення ментального здоров'я учнів з ООП

Соціально-емоційне навчання (далі – СЕН), його суть та місце в сучасній системі освіти. Соціально-емоційний розвиток дитини та соціально-емоційні навички, що розвиваються в процесі навчання. Вплив СЕН на психоемоційний стан, навчальну мотивацію та соціальну адаптацію дітей. Структура основних складових СЕН: самоусвідомлення, самоуправління, прийняття відповідальних рішень, соціальна свідомість, побудова стосунків.

Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку м'яких навичок здобувачів освіти в умовах НУШ. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь через розвиток емоційного інтелекту та соціальних навичок. Зміцнення ментального здоров'я учнів з ООП, профілактика стресу, тривожності, емоційного вигорання та поведінкових труднощів за допомогою соціально-емоційного навчання. Роль асистента вчителя.

Практична частина:

- Аналітичні вправи на розуміння соціально-емоційних навичок «Сортування», «Знайди спільне» на LearningApps.
- Практикум «СЕН»: опрацювання активностей на розвиток самоусвідомлення, самоуправління, соціальної свідомості, навичок взаємодії, відповідального прийняття рішень.
- Моделювання «Розвиток соціально-емоційних навичок дитини засобами діяльності асистента вчителя».

Тема 4.6. Мотиваційні технології в діяльності асистента вчителя як шлях до усвідомленого вибору здорового способу життя учнями з ООП

Цінність «здоров'я». Здоровий спосіб життя як індивідуальна система поведінки людини та складник інклюзії. Складові здорового способу життя.

Здоров'язбережувальна компетентність учителя. Функціональні обов'язки щодо охорони життя і збереження здоров'я здобувачів освіти.

Здоров'язбережувальна діяльність асистента вчителя. Роль асистента вчителя у формуванні позитивного ставлення учнів з ООП до здоров'я, усвідомленого вибору здорового способу життя.

Психолого-педагогічні детермінанти формування мотивації до здорового способу життя в учнів з ООП. Поняття «мотивація», «мотив». Види мотивації. Методи і технології формування мотивації до здорового способу життя в учнів з ООП. Технологічний інструментарій діяльності асистента вчителя за основними напрямками здоров'язбереження.

Практична частина:

- Брейнстормінг: актуалізація складових здоров'язбережувальної компетентності.
- Аналіз практичних кейсів щодо формування здорового способу життя учнів з ООП.
- Розробка індикаторів успішності формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів з ООП.

Тема 4.7. Інтерактивні методи та практики формування життєвих навичок в учнів з ООП

Методологічні засади інтерактивної взаємодії в інклюзивному середовищі. Концепція життєвих навичок (Life Skills) як базовий компонент формування соціальної адаптації та самостійності учнів з ООП. Сутність життєвих навичок – цілісний розвиток особистості. Основні групи життєвих навичок за класифікацією ВООЗ. Значення життєвих навичок у сучасному світі. Трансформація знань в реальні дії та поведінкові моделі.

Сутність і механізм моделей навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти в Новій українській школі. Принципи, технології та методи формування життєвих навичок в інклюзивному середовищі. Кейс інтерактивних методів і вправ формування самостійності, побутової автономії, навичок безпеки та гігієнічного обслуговування; моделювання реальних життєвих ситуацій (симуляції), ігрові методи. Розвиток комунікації, аналізу поведінки, емпатії тощо. Комплексний вплив на формування життєвих компетентностей учнів з ООП. Використання сучасних цифрових та мультимедійних засобів як додаткового ресурсу розвитку пізнавальної активності та соціальної адаптації дітей з ООП в освітньому просторі.

Практична робота.

- Створення інтерактивного ресурсу на дошці Padlet «Ефективні методи і засоби навчання, виховання і розвитку особистості з власного досвіду».
- Складання алгоритму та відпрацювання навичок застосування інтерактивних вправ для дітей з ООП, спрямованих на формування конкретних життєвих навичок (а саме: робота в команді, прийняття рішень, розуміння емоцій).

Тема 4.8. Формування ціннісних орієнтирів і громадянської свідомості учнів в умовах війни

Актуальність питання формування ціннісних орієнтацій особистості. Поняття мораль, духовність, цінності. Нормативно-правова та науково-методична база виховання ціннісних орієнтирів здобувача освіти. Характеристика нової моделі виховання. Ієрархія внутрішніх цінностей людини. Носії та фактори впливу на формування цінностей молодшої особистості. Кодекс цінностей українського виховання і розвитку. Роль системи цінностей у житті людини.

Базові моральні цінності сучасного виховання. Основні принципи ціннісного виховання. Вікові особливості становлення особистості здобувача освіти. Методи та прийоми ціннісного виховання особистості в реаліях сьогодення.

Практична частина.

- Вправа «Термінологічна розминка».
- Створення словника «Цінності та антицінності».
- Вправа «Цінності на карті».
- Робота з кейсами «Цінності, що шануються/не шануються в закладі освіти».

МОДУЛЬ 5. Інструменти й ресурси для асистента вчителя

Тема 5.1. Управління цифровою ідентичністю. Кібергігієна. Правила безпеки в цифровому середовищі

Цифрова ідентичність вчителя. Управління цифровою ідентичністю.

Кібербезпека в умовах інформаційної війни. Розуміння загроз кібербезпеці в контексті інформаційної війни. Поняття та завдання кібергігієни. Безпека в кіберпросторі. Культура безпеки в інтернеті. Захист персональних даних. Захист своїх даних та пристроїв від кібератак.

Практична частина:

- Технічний практикум «Налаштування параметрів безпеки персональних пристроїв і облікових записів».
- Моделювання професійного профілю асистента вчителя в соціальних мережах (керування цифровим слідом).
- Відпрацювання навичок створення надійних паролів та налаштування двофакторної автентифікації.

Тема 5.2. Цифровий всеобуч «Цифрові інструменти для дистанційного навчання учнів з ООП»

Цифрові інструменти для дистанційного навчання учнів з ООП: інтерактивні освітні платформи, застосування віртуальної та доповненої реальності (VR / AR), засоби для дистанційної комунікації (Zoom, Teams, Google Meet), навчальні платформи (Google Classroom, Microsoft Teams), додатки для вивчення мов (Duolingo, Babbel), сервіси ChatGPT, Gemini, Canva Magic Write, Smodin), цифрова освітня система AR Book.

Програмні засоби підтримки інклюзивного навчання.

Практична частина:

- Відпрацювання навичок використання цифрових інструментів для дистанційного навчання учнів з ООП.
- Створення банку мультимедійних та інтерактивних ресурсів для підтримки освітнього процесу.
- Рефлексія (міні тестування) «Цифрові інструменти / апаратні / програмні засоби підтримки інклюзивного навчання».

Тема 5.3. Професійний старт асистента вчителя: ресурси для успішної діяльності

Ресурсна кімната (ресурсний осередок) в закладі освіти: основні функції та призначення (індивідуальний розвиток, гармонізація стану учня, адаптація та інтеграція, проведення корекційно-розвиткових занять). Вимоги до облаштування ресурсної кімнати: зонований простір, мобільність обладнання,

дотримання вимог безпеки та санітарно-гігієнічних вимог. Можливості використання ресурсної кімнати асистентом учителя (підтримка та супровід учнів, індивідуалізація навчання, співпраця з іншими фахівцями, психоемоційна підтримка та стабілізація емоційного стану учня, розвиток соціальних та побутових навичок учнів).

Апаратні засоби підтримки інклюзивного навчання. Важливі аспекти супроводу дитини з ООП при використанні допоміжних апаратних засобів.

Можливості використання ІІІ в професійній діяльності асистента вчителя. Правила використання ІІІ.

Практична частина:

- Пошук ідей щодо роботи з учнями з ООП в різних зонах ресурсної кімнати.
- Інтерактивне створення інструктивного плаката «Правила безпечного та ефективного перебування учнів у різних зонах ресурсної кімнати» за допомогою ІІІ.

Тема 5.4. Академічна доброчесність у діяльності асистента вчителя

Поняття академічної доброчесності. Види порушень академічної доброчесності: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування та хабарництво. Технічні засоби виявлення порушень академічної доброчесності. Авторське право в освіті: як легально використовувати чужі матеріали під час уроків, вебінарів, професійних конкурсів.

Правові та етичні норми освітньої діяльності. Етичний кодекс педагога: чому доброчесність починається з вчителя, асистента вчителя? Оцінювання результатів навчання учнів як інструмент доброчесності: прозорість критеріїв та об'єктивність. Практичні інструменти розбудови доброчесного середовища в закладі освіти.

Практична частина:

- Вправа «Де межа доброчесності?».
- Вправа «Перефразуй текст своїми словами, дай коректне посилання».
- Робота з інтернет-сервісами для виявлення збігів у текстах.

МОДУЛЬ 6. Наставництво та професійна підтримка асистента вчителя

Тема 6.1. Професійна ідентичність педагога

Розвиток особистої, соціальної та специфічної професійної ідентичності. Професійна ідентичність як необхідний складник професійного розвитку особистості, становлення професіонала в кар'єрному зростанні. Усвідомлення приналежності до професії педагога, уявлення про свою відповідність вимогам професії (якості особистості, компетентності, досвід тощо). Концепції професійного розвитку через призму професійної ідентичності.

Ключові аспекти професійної ідентичності вчителя НУШ. Самоусвідомлення себе як педагога НУШ. Асистент вчителя як агент змін. Механізм моніторингу професійної діяльності асистента вчителя. Асистент учителя як практик, який уміє рефлексувати та навчатися. Поняття рефлексії: її сутність, функції та форми. Значення рефлексії в педагогічній діяльності. Усвідомлення своєї ролі, системи цінностей, мети та завдань професійної діяльності. Рефлексія в професійному саморозвитку. Засоби педагогічної рефлексії.

Практична частина:

- Складання карти професійного розвитку.
- Вправа «Урок в інклюзивному класі»: аналіз власних дій та стилю професійної діяльності.
- Рефлексія: мої сильні сторони та напрямки професійного зростання.

Тема 6.2. Подолання психологічних бар'єрів на початку професійної діяльності асистента вчителя

Бар'єри в професійній діяльності асистента вчителя: типи, вплив на ефективність роботи. Соціальні бар'єри в сприйнятті осіб з ООП: стереотипи, упереджене ставлення, стигма, соціальне відторгнення, гіперопіка. Особистісні психологічні бар'єри: емоційні, мотиваційні, когнітивні, вольові, індивідуально-особистісні, комунікативні. Бар'єри в спілкуванні з батьками дітей з ООП.

Підвищення професійної та психологічної компетентностей асистента вчителя на початку професійної діяльності як спосіб руйнування бар'єрів: чітке усвідомлення професійних обов'язків, розвиток відкритості, толерантності, критичного мислення, гнучкості, комунікативних навичок, адекватної самооцінки, стресостійкості. Подолання особистісних психологічних бар'єрів та особистісне зростання асистента вчителя як запит для роботи з практичним психологом.

Практична частина:

- Обговорення кейсів «Психологічні бар'єри в професійній діяльності».
- Самоаналіз бар'єрів у професійній діяльності.
- Техніка «Переформулювання ти-висловлювань у я-твердження».
- Складання запиту для звернення до практичного психолога.

Тема 6.3. Емоційний інтелект та стресостійкість як складові професійної майстерності асистента вчителя

Основи емоційного інтелекту. Компоненти ЕІ: самоусвідомлення, саморегуляція, емпатія, соціальні навички. Переваги ЕІ у професійній діяльності асистента вчителя. Розвиток самоусвідомлення. Саморефлексія та саморегуляція в роботі асистента вчителя. Аналіз власного емоційного стану. Ведення щоденника емоцій. Розвиток емпатії. Активне слухання та розуміння інших. Соціальні навички та комунікація.

Стрес та професійне вигорання в роботі асистента вчителя: ознаки, стадії, причини та способи профілактики. Розвиток стресостійкості як умова ефективної діяльності асистента вчителя. Техніки самодопомоги та шляхи подолання професійного вигорання. Профілактика емоційного вигорання.

Практична частина:

- Розвиток навичок розпізнавання власних емоцій, самоаналізу, самоусвідомлення.
- Практика «Взуття іншого»: погляд на ситуацію з позиції учня чи колеги.
- Відпрацювання дихальних технік управління стресом. Практика «Секунда перед реакцією» в конфліктних ситуаціях.
- Складання «Валізи власних ресурсів профілактики / подолання професійного вигорання»

Тема 6.4. Професійна підтримка асистентів учителів. Супервізія

Професійна підтримка асистентів учителів та її види. Педагогічна інтернатура як початок професійної діяльності педагога. Принципи наставництва

в педагогічній інтернатурі. Супервізія як інструмент професійної підтримки та професійного розвитку. Ключові принципи, мета, завдання та форми проведення супервізії. Відмінності між наставництвом і супервізією.

Профіль ефективного педагога-наставника та супервізора. Характеристика основних ролей педагога-наставника та супервізора: фасилітатора, лідера, консультанта, тренера тощо. Навички активного слухання. Успішні комунікації в наставництві та супервізії.

Професійна підтримка асистента вчителя фахівцями Центрів професійного розвитку педагогічних працівників (ЦПРПП), інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) в громадах. Професійні спільноти та їхні можливості професійної підтримки.

Практична частина:

- Коучингові сесії для колег.
- Розробка плану наставництва або супервізії.
- Створення практичного кейсу з підтримки колеги у впровадженні нового підходу.

МОДУЛЬ 7. Організаційний

Тема 7.1. Настановне заняття. Мотиваційна сесія «Мої очікування від навчання»

Реєстрація слухачів. Ознайомлення слухачів з організацією освітнього процесу, змістом, розкладом навчальних занять, умовами проведення підсумкового тестування та отримання свідоцтва про навчання.

Практична частина:

- Визначення індивідуальних очікувань слухачів від навчання. Складання карти очікувань групи. Узгодження індивідуальних і спільних цілей навчання у професійному розвитку педагогів, які розпочинають професійну кар'єру асистентів учителів ЗЗСО.
- Проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності, щодо виконання Закону України «Про запобігання корупції», Положення про академічну доброчесність, виконання Правил внутрішнього розпорядку, поведінки на онлайн-заняттях. Обговорення правил онлайн-спілкування в умовах дистанційного навчання.

Тема 7.2. Рефлексивна сесія «Мої професійні відкриття: що я дізналася /дізнався та як це застосую в практичній діяльності». Підсумкове тестування

Підбиття підсумків навчання на курсах підвищення кваліфікації, рефлексія слухачів.

Практична частина:

- Індивідуальна робота «Тепер я...» з осмислення отриманих знань і навичок, визначення подальших дій щодо запровадження нових підходів, методик, прийомів у свою педагогічну діяльність. Обговорення стратегій подолання можливих труднощів.
- Рефлексія щодо власного професійного розвитку, формулювання пропозицій щодо покращення якості надання освітніх послуг на курсах підвищення кваліфікації.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

(практичні роботи зазначені у відповідних темах за навчально-тематичним планом)

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

До теми 2.4. Навчання через діяльність: створення ефективного освітнього середовища

Опрацюйте презентаційні матеріали до заняття, перегляньте відео: <https://www.youtube.com/watch?v=FeUIFgqxOpA>.

Створіть добірку методів навчання через діяльність, які стануть у нагоді в роботі з учнем з ООП (для розвитку навичок комунікації, для розвитку предметних компетентностей, для розвитку когнітивної сфери, для розвитку творчих здібностей тощо).

Подумайте:

- Які методи навчання через діяльність є найбільш ефективними для залучення учнів з ООП? Чому?
- Чому успішна діяльність учнів з ООП забезпечує їх розвиток?

До теми 3.2. Педагогічне спостереження: лайфхаки для асистента вчителя-початківця

Використовуючи презентаційні матеріали заняття:

- складіть перелік сильних сторін дитини з ООП, супровід якої ви здійснюєте;
- подумайте: яку роль відіграють результати педагогічного спостереження в комунікації з батьками учня з ООП? Користуючись записами у щоденнику спостережень, складіть тези консультативної зустрічі з батьками за темою «Батьківська підтримка – як фактор успішності дитини в освітньому процесі в умовах дистанційного навчання».

До теми 4.2. Індивідуалізація освітнього процесу учня з ООП: застосовуємо адаптації та/або модифікації»

Ознайомтеся з фінським досвідом забезпечення адаптації та/або модифікації змісту навчальних предметів: <https://www.youtube.com/watch?v=Oa9B70jk7eI>.

Складіть чекліст лайфхаків, які будуть корисними в вашій професійній діяльності асистента вчителя.

До теми 4.3. Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання та розвитку

Дотримуючись академічної доброчесності, сформулюйте тези «Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання» для науково-практичної конференції з питань інклюзивної освіти. Спирайтеся на власний досвід діяльності. Спробуйте розкрити наступні питання:

- Які основні завдання виконує асистент вчителя під час супроводу дитини з ООП та як вони реалізуються в щоденній педагогічній практиці?
- Які методи підтримки уваги, розуміння навчального матеріалу та включення учнів з ООП у групову діяльність є найбільш ефективними для досягнення результатів навчання?
- Як асистент вчителя може поєднувати поетапну, диференційовану допомогу та використання допоміжних технологій, не знижуючи рівень самостійності учня?
- Чому креативність та гнучкість у педагогічній діяльності асистента вчителя є необхідною умовою ефективної підтримки учнів з ООП?

До теми 4.4. Формувальне оцінювання як інструмент асистента вчителя в роботі з учнями з ООП

Опрацюйте інструменти формувального оцінювання

Подумайте, які з них буде корисно використовувати в вашій педагогічній діяльності:

- для забезпечення позитивної мотивації та активної участі учня з ООП у навчальному процесі?

- для відстеження дитиною з ООП власних просувань в опануванні навчального матеріалу, в опануванні компетентностей?
- для розуміння батьками учнів з ООП ефективності обраних стратегій навчання і супроводу дитини?

До теми 5.3. Професійний старт асистента вчителя: ресурси для успішної діяльності

Використовуючи сервіси штучного інтелекту (ChatGPT / Gemini), складіть концепцію і перелік заходів ефективної додаткової підтримки навчання учнів з ООП в умовах дистанційного навчання.

Подумайте, які етичні й педагогічні обмеження варто враховувати під час використання цих інструментів?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text>
4. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III : станом на 06.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
9. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
10. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne->

[navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyah.n.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf](https://mon.gov.ua/ua/navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyah.n.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf)

2. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України щодо забезпечення здобуття загальної середньої освіти в умовах воєнного стану : лист Міністерства освіти і науки України від 17.06.2025 № 1/9-865. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-zmin-do-deiakikh-normativno-pravovykh-aktiv-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-shchodo-zabezpechennia-zdobuttia-zahalnoi-serednoi-osvity-v-umovakh-voiennoho-stanu>
3. Про методичні рекомендації : лист Міністерства освіти і науки України від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii>
4. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист міністерства освіти і науки України від 26.08.2025 № 1/17666-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendatsiyi.pdf>
5. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. Фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3 С.65-70. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-035-3-009>
6. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО, 2024, 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>
7. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/933/93338/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesij.pdf
8. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023, 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf
9. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87375/
10. Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами : лист Міністерства освіти і науки України від 15.06.2022 № 1/6435-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS37172>

Додаткова література

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : Педагогічна думка, 2017
2. Борисенко Ю. Ціннісні аспекти супервізії в освіті. УІРО. 2024. 13 с.
3. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. – ДСЯОУ, 2023. - 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf
4. Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н.р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок : лист Міністерства освіти і науки України від 27.06.2019 № 1/9-414. URL: <https://imzo.gov.ua/2019/07/02/lyst-mon-vid-27-06-2019-1-9-414-deiaki-pytannia-shchodo-stvorennia-u-2019-2020-n-r-bezpechnoho-osvitn-oho-seredovyshcha-formuvannia-v-ditey-ta-uchnivs-koi-molodi-tsinnisnykh-zhyttievnykh-navychok/>
5. Дудка Т. В. Мотивація до навчання: теоретичні основи та практичні рекомендації. – Київ: Освіта України, 2020.

6. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
7. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ : Самміт-Книга, 2020.
8. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с.
9. Ціннісні орієнтири сучасної української школи: методичний посібник. – МОНУ, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>

Електронні ресурси

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Відповіді на поширені запитання щодо Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. МКФ для інклюзивної освіти. Організація інклюзивного освітнього середовища. URL: <http://icf-edu.com/ua>
3. Розмова про безбар'єрність. URL: <http://bf.gov.ua/>
4. Універсальний дизайн в освітньому процесі. Відеоурок. URL: <https://surl.lt/zqkksy>